

LINNUKAITSE-
UUDISED

Siniraa olukord kehv, aga stabiilne

Alates 2004. a. on siniraa Eestis I kaitsekategooria liik. 2005. a. välitööde käigus leiti Kagu-Eestist kaks edukalt pesitsevat siniraa-paari ning kolm üksikut, territooriumi hoidvat isendit. Mõlemas leitud pesas oli neli muna, ühes lennuvõimestus kolm poega, teises vaid üks poeg.

Andres Kalamees

EAGLELIFE-projekti uudised

Eesti Ornitoloogiaühingu ja Kotkaklubi poolt läbi viidav ning Euroopa Liidu toetatav projekt "Konnakotkaste ja must-toonekure kaitse korraldamine Eestis" ehk lühidalt *EAGLELIFE*, on nüüdseks toimunud üle aasta. Projekti abil on valminud kaks videofilmi – kotkastest ning kotkameestest – ning multimeediaprogramm kotkaste ja must-toonekure kohta. Peagi pakendatakse need kõik DVD-kandjale, mis saab koondpealkirja "Kotka-aabits". Projekti raames on korraldatud kümnekond õppepäeva looduskaitse- ja metsandustöötajatele, õpetajatele ja teistele huvilistele. Vaatamata ebasoodsatele ilmastikuoludele on suudetud majandada ca 350 ha Soomaa Rahvuspargi luhtasid ning seiratud konnakotkaste ja must-toonekure käekäiku. 2005. a. suvel varustati kaks must-toonekure vanalindu satelliitsaatjaga, et saada pisut aimu selle liigi Euroopa põhjapoolseima asurkonna isendite kodupiirkonnast ja rändeteedest. Lähiajal on plaanis sarnane saatja panna ka ühele suurkonnakotkale. Projekt kestab kuni 2008. aastani.

Urmas Sellis

Esilinastusid filmid Eesti kotkastest

Juba mitme aasta jooksul on filmistuudio „Gaviafilm“ koostöös Kotkaklubiga tegelenud Eesti kotkaid tutvustava video tarbeks kaadrite filmimisega. 2005. aasta kevadel sai selle materjali põhjal valmis koguni kaks teost – "Eesti kotkad" ja "Kotkaste seire". Mõlema filmi režissööriks on Rein Maran, teoste esilinastus toimus 25. mail 2005 Tallinnas väärtfilmikinos Sõprus.. "Eesti kotkad" tutvustab kõiki kuut meil elavat kotkaliiki ning nende

pesitsemist, saagijahti ja ohtusid. "Kotkaste seire" käsitleb kotkaste uurimist ja kaitset ning inimesi, kes on niisugusest tegevusest võlutud. Kogu ettevõtmist on toetanud Eesti Kultuurkapital, Eesti Filmi Sihtasutus, Keskkonnainvesteeringute Keskus, Kotkaklubi ja Eesti Ornitoloogiaühingu EAGLELIFE projekt.

AASTA LIND

Postmark aasta linnust

Alates 2001. aastast on AS Eesti Post andnud koostöös Eesti Ornitoloogiaühinguga välja aasta lindu kujutavaid postmarke. 2005. aasta 5. aprillil anti välja tänavuse aasta linnu – kanakulli – kujutisega mark, millele lisandusid esimese päeva ümbrik (FDC) ning maksimumkaart, kõik kujundatud Vladimir Taigeri poolt. 6. aprillil avati Tartus Postimuuseumis ka vastavateemaline näitus "Aasta lind - kanakull", millel ettekandega esines üks projekti vedajaid – Renno Nellis.

EOÜ KROONIKA

Eesti Ornitoloogiaühingu üldkoosolek

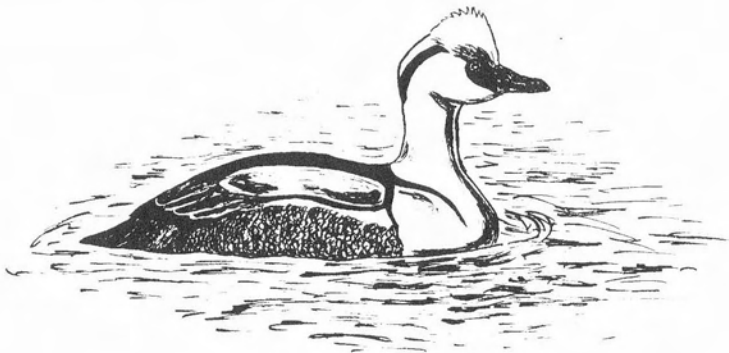
Eesti Ornitoloogiaühingu iga-aastane üldkoosolek peeti 2005. aastal 19. märtsil Tartus, Näituse 2 asuvas "uues anatoomikumis". Koosoleku esimeses osas tutvustas **Andres Kalamees** ühingu ja juhatuse tegevust viimase aasta jooksul ning kõneles edasistest plaanidest. Ühing on täitnud edukalt oma 2004. a. tegevuskava ning stabiilne finantsolukord võimaldab ka 2005.a. planeeritu elluviimist. Suurematest töödest jätkuvad linnuatlase koostamine, must-toonekure ning konnakotkaste seisundi parendamise tööd (*EAGLELIFE* projekti kaudu), kassi- ja habekaku, siniraa ning kanakulli uuringud. Toimuma saavad suvepäevad ning sügisene *BirdWatch* 2005.

Pärastlõunase ettekandesessiooni avas **Raivo Mänd**, kes oma ettekandes „*Tehispesapaikade loomine, ökolõksud ja atraktiivsed müllad*“ tutvustas nii linnuteaduse tipptöid, kui vaagis pesakastide paigaldamisega seotud ohte. **Aivar Leito** ja **Riho Kinks** rääkisid koos **Henn Pärnametsa** ja **Arvi Lepiskiga** koostatud ettekandes Räpina poldri linnustikust enne, nüüd ja tulevikus. **Renno Nellis** ja **Eedi Lelov** tutvustasid 2005 aasta lindu – kanakulli ning **Jaanus Elts** ning **Andrus Kuus** tegid kokkuvõtte uue linnuatlase koostamise esimesest välitööaastast. Viimases ettekandes „*Kuidas linnud näha võiks - ja mis siis?*“ andis **Lauri Saks** põhjaliku ülevaate erinevate lindude nägemisvõimest ja selle ökoloogilisest tähtsusest ning tutvustas selle valdkonna uudseid uurimismeetodeid.

Üldkoosoleku viimase punktina esines juhatuse liige Jaanus Elts ettepanekuga nimetada EOÜ auliikmeks *BirdLife*'i Hollandi partneri *Vogelbescherming Nederland*'i (VBN) kauaaegne töötaja ning EOÜ pikaajaline toetaja **Johanna E. Winkelman**. Alates 1996. aastast on Johanna E. Winkelmani initsiatiivil ja toetusel VBN-i kaudu meie ühingut toetatud läbi 15 erisuguse projekti kokku ligi 2,4 miljoni krooniga. 2005. aasta EOÜ üldkoosolek valis Johanna E. Winkelmani ühehäälselt ühingu auliikmeks.

Kevadine linnuvaatlus 2005

26.-27. märtsil toimunud kevadise linnuvaatluse järel laekus EOÜ kontorisse 84 nimekirja, mille koostamises osales üle 127 inimese. Vaatamata suhteliselt varajasele ajale vaadeldi ligi 21 000 lindu 114 liigist. Nendest tamme-kirjurähni vaatlused vajavad siiski ka haruldustekomisjoni kinnitust. Kõige pikemad liiginimekirjad saatsid **Tenno** ja **Ede Laur** ning **Peeter Raja** (65 liiki); **Vello Tarning** (52); **Ellen Randoja**, **Lenna** ja **Vete Hainsoo** ning **Karita Kubja** (45, pikim nimekiri sisemaalt). Järgnesid 3 nimekirja (**Tarvo** ja **Marko Valker**, **Angela Leppik** ning **Marika Mann**; **Ivar Ojaste**, **Andres Kalamees**, **Aivar Veide** ja **Eva Mägar**; **Rein** ja **Renno Nellis** ning **Veljo Volke**) 44 liigiga. Üle 40 liigi vaatlesid veel **Raul Melsas** (43), **Leho Aaslaid** (42), **Riho Männik** (42) ja **Mati Kers** (41). Kõige arvukamateks linnuliikideks olid hakk (1898 isendit), vares (1739), kuldnokk (1507), rasvatihane (1294) ja sinikael-part (1231). Vaid ühte isendit kohati 9 linnuliigi puhul. Kõige sagedamini nimekirjades esinenud liikideks olid rasvatihane (81 nimekirja), vares (78), harakas (68) ja sinitihane ning suur-kirjurähn (60). Linnuliike, kes esinesid vaid ühes nimekirjas, oli 25. Huvitavamatest liikidest võib nimetada näiteks väikepistriku, jääkajaka, mägi-kanepilinnu ja vööt-käbilinnu vaatlusi. Rändlindudest olid kuldnoka järel ootuspäraselt arvukaimad põldlõoke ja künnivares. Nii mõnegi liigi puhul on raske määrata, kas tegu oli talvitujate või kevadiste saabujatega. Ligikaudselt võib öelda, et kevadise linnuvaatluse ajaks oli saabunud Eestisse vähemalt 40 linnuliiki.

Linnukoolitused

Möödunud aastal sai EOÜ Keskkonnainvesteeringute Keskuselt rahalist toetust linnuõppe koolituste läbiviimiseks 13 maakonnas. Koolituste eesmärgiks oli leida uusi kaastöölisi linnuatlase koostamiseks, tutvustada linde ning innustada inimesi neid ise lähemalt vaatlema ja uurima, pakkuda võimalust EOÜ liikmetele omavaheliseks kokkusaamiseks ning suhtlemiseks ning selgitada laiemale avalikkusele EOÜ tegevust ning erinevaid projekte.

2005. a. kevadel viidi seminarid läbi Eesti erinevates paikades: 03.03 Võrus, 05.03 Rakveres ja Jõgeval, 11.03 Raplas, 12.03 Viljandis, 15.03 Võrus, 28.03 Valgas, 31.03 Otepääl. Koosviibimistel rääkisid **Janus Elts** ning **Andres Kalamees** Eesti Ornitoloogiaühingust ning võimalustest osaleda uue linnuatlase koostamises, talilindudest toidulaudadel ja lindude määramisest. Eraldi peatuti ühel meie kaduval linnuliigil – siniraal. Tallinnas viidi õppepäev läbi 15.03, sellel kõnelesid **Urmas Sellis**, **Rein Nellis** ja **Renno Nellis** must-toonekurest, kotkastest, kassikakust ja kanakullist.

Linnulauluhommikud

Neljal 2005. aasta maikuu reedel viis EOÜ Tartus Raadi kalmistul taas läbi linnulaulu tundma õppimise ja lindude vaatlemise hommikuid. Vahepeal soiku jäänud linnulauluhommikud kogusid maikuu jooksul populaarsust ning viimasel korral oli usinaid õpivõõriliisi juba üle 30. Kohapeal laenutati binokleid ning määrajaid, soovijad said täita omatarbeks selleks kohandatud linnunimekirja. Nähtud-kuuldud linnud pandi mälu värskendamiseks üles ka ühingu kodulehele.

Internetilinnud taas määratud!

2004. a. detsembrist 2005. a. aprillini korraldas EOÜ oma interneti kodulehel teistkordselt linnumääramisvõistluse, mille käigus igal kuul püüti fotodelt ära arvata kõige erinevamate poosides linde. Raskemas rühmas võitis väga põneva ja haarava võistluse 33 võistleja või võistkonna ees **Mihkel Jürgens**. Teise koha saavutanud **Steve Sild** jäi maha vaid ühe punktiga, kolmanda koha võitis **Anneli Alesmaa**. Kergemas rühmas oli osalejaid 58. Esikoha saavutas **Kulla-Karin Laurend**, teiseks jäi **Laine Laidvee** ning kolmandaks **Irja Tammekänd**. Palju õnne võitjatele!

Eesti Ornitoloogiaühingu suvepäevad

EOÜ järjekordsed suvepäevad toimusid 9.-10. juulil 2005. a. Valgamaal Hellenurmes. See paik on loodushuviliste jaoks tuntuks saanud eeskätt Middendorffide suguvõsa elukohana ning tänavustel suvepäevadel püüti tähelepanu pöörata selle perekonna suurmeeste elu ja tööde tutvustamisele. Suvepäevade sissejuhatauseks tehti jalutuskäik Middendorffide perekonnakalmistule ning esitleti väikest näitust Eesti Loodusuurijate Seltsis leiduvatest suguvõsaga seotud materjalidest. **Linda Kongo** pidas ettekande *Alexander Theodor von Middendorff – zooloog ja maadeuurija*, **Raul Eenpuu** ettekanne *Fenovaatlused läbi aegade* käsitles fenoloogiauringute, millele alusepanijate ning edendajate hulka kuuluvad nii Alexander Theodor von Middendorff kui tema poeg Ernst, kujunemist, rolli ning tänapäeva-seisu.

Nagu ikka pandi suurt rõhku kohaliku linnustikuga tutvumisele. Sissejuhatauseks linnuretkedele rääkisid **Rein** ja **Andres Kuresoo** *Hellenurme ümbruse linnustikust*. **Rein Miku** juttu *Tõrva piirkonna linnustikust* saatsid **Olev Merivee** kaunid slaidid. **Tarmo Evestus** andis teada, *mis toimub Otepää röövlinnuruudus?* Pisut kaugemast linnustiku uurimise keskusest - *Vaibla linnujaamast Võrtsjärve põhjakaldal* rääkis **Margus Ots**. Pärastlõunal tutvustati kaht kevadist loodusprogrammi: projektist *Tere, kevad!* rääkisid **Val Rajasaar** ja **Terje Tuisk**, *Uuest BirdLife'i initsiatiivist Internetis – Elav Kevad* kõneles **Andres Kalamees**.

Lisaks ettekannete kuulamisele said abivalmid suvepäevalised osaleda pesakastide ülespanekul Middendorffide rajatud parki Lustimäel. Soovijad võisid külastada Hellenurme vesiveskit, kus lastele huvijuhi eestvedamisel kogu päeva jooksul mitmesugust tegevust pakuti. Üheskoos vaadatud Rein Marana Eesti kotkaid ja kotkaste seiret tutvustavad filmid andsid lõkkeõhtul ainet aruteluks hiliste öötundideni.

Teist päeva alustati traditsioonilise varahommikuse ühise linnuretkega, mis seekord viis huvilised Rein Kuresoo eestvedamisel Elva-Vitipalu maastikukaitsealale. Retke kõrgpunktiks oli kahtlemata tänavuse aasta linnu – kanakulli – pesakonna avastamine. Järgnenud ettekannetes meenutas **Asko Lõhmus** *15 aastat röövlindudega* ning **Linda Metsaorg** kõneles *uuest loodushariduskeskusest Põhja-Eestis*. **Renno Nellis** rääkis, *kuis käib kanakulli käsi*. **Urmas Sellis** tutvustas uut raadiotelemeetriauringut (*Milleks mustale kurele antennid?*) ning uut multimeediaprogrammi kotkastest ja must-toonekurest.

Etteannete vaheajal said linnusõbrad valida määramisvõistluse ning linnuatlase jalutuskäikude vahel. Lisaks jaguneti regioonide kaupa rühmadeks ning püüti leida enda piirkonna võimalusi ja ettepanekuid aitamaks ühingu juhatusel organiseerida 2006. a. EOÜ juubeliga seotud üritusi ning järgmisi suvepäevi.

Kroonikat kirjutasid Ülo Väli ja Andres Kalamees

EOÜ JUHATUSES...

EOÜ juhatus jätkas tööd endises koosseisus ning pidas kevadtalvisel perioodil mitmeid koosolekuid, mille käigus arutati ühingu 2004. a. tegevuskava täitmist ning täiendati 2005. a. tegevuse visioonkava, valmistati ette 2004. a. majandusaasta aruanne ning lasti see auditeerida, valmistati ette ning viidi läbi ühingu üldkoosolek, arutati 9. jaanuari tormiga seonduvaid probleeme Häädemeeste *LIFE*-projekti alal ning sõlmiti sihtfinantseerimise lepingud 2005. a. Keskkonnainvesteeringute Keskuse poolt rahastatavate projektide teostamiseks. Arutati ka Eesti Keskkonnanühenduste Koja (EKO) toetusfondi loomises osalemist, 2004. a. käivitunud *EAGLELIFE* projektiga seonduvat ning uue Eesti linnuatlase küsimusi.

Andres Kalamees

2005. aastal on EOÜ nõukogu kogunenud 1. aprillil Häädemeestel ja 8. juulil Kähril. Kinnitati EOÜ 2004. a. aasta- ja tegevusaruanne. Peamisteks aruteluteemadeks olid ühingu 85. aastapäeva tähistamine 2006. a. ja *LIFE*-Häädemeeste projekti lõpetamisega seonduv.

Hannes Pehlak

Uued trükised

Väli, Ü. 2005. 11 kaitsealust lindu – elupaigad ja nende kaitse Hirundo Supplementum 8. 96 lk.

2005. a. juunis ilmus uue Eesti Ornitoloogiaühingu trükisena *Hirundo Supplementumide* sarja kaheksas väljaanne. Selles kogumikus tutvustatakse üheteistkümne Eestis pesitseva linnuliigi (sarvikpütt, valge-toonekurg, kanakull, laanepüü, rukkirääk, valgeselg-kirjurähn, jäälind, nõmmelõoke, väike-kärbsenäpp, punaselg-õgija, põldtsiitsitaja) elupaiku ning nende kaitseks vajalikke meetmeid. Trükise koostamist ning väljaandmist rahastas *BirdLife / Vogelbescherming Nederland* ning seda toetas ka Eesti Keskkonnaministerium. Raamatut on võimalik osta EOÜ kontorist.